

צביקה שטרנפלד – הפיוה הצרפחית

מתחת לפנס הטורדני של הפחד / הנרי מישו

זו עדיין רק הילה קטנה, איש אינו רואה, אבל הוא, הוא יודע שמשם תבוא השרפה, שרפה אדירה תבוא, והוא, בלב לכה של ההתרחשות, יצטרך להסתדר, להמשיך לחיות כמו בעבר (מה נשמע? בסדר, ואתה?), נאכל על ידי האש הטורפת בקפידה.

*

לפניו נמר עומד ללא ניע. הוא לא נחפז. יש לו זמן. העניינים שלו כאן. הוא איתן.

*

... והפחד אינו פוטר איש.

כאשר דג המעמקים משתגע, שוחה חרד אל עבר ההגים בני משפחתו בעומק של שש מאות מטרים, מתנגש בהם, מעיר אותם, תוקף אותם זה אחר זה: "אתה לא שומע את המים זורמים, אתה?" "וכאן לא שומעים כלום?" "אתם לא שומעים משהו שעושה 'טש', לא, יותר ברוך: 'טשי, טשי'?" "זהירות, אל תזוזו, נשמע שוב. 'אזה פחד, אדון איום! הזאב פוחד מהכינור. הפיל פוחד מעכברים, מחזירים, מנפצים. והשרקן רועד בשנתו."

הנרי מישו (Henri Michaux - 1899-1984) משורר, עיתונאי וצייר מקורי שהציג גם במוזיאון לאמנות מודרנית בפריז וגם בגוגנהיים בניו יורק. ילד נמיר שבבלגיה. ב-1955 התאזרח בצרפת. למרות השימוש בסמים שבהשראתם גם כתב חלק מיצירתו הלך לעולמו בשיבה טובה. הטקסט מתוך ספרו הלילה נע (1935).

התיכון, פליטי מלחמה מאירופה. הם השתלטו על הנכסים שהותירו הבריטים, והמקומיים הפכו מעבדים של אחד לעבדיו של אחר.

"...הרחק באופק, צבע המים כחול-צי. קרוב יותר, המים בצבע שמי צפון אמריקה. משם עד קו החוף, המים חיוורים, כסופים, צלולים, צלולים כל כך עד שאתה יכול לראות את קרקעית החול הלבנה-ורודה שלהם. הו, איזה יופי! - - לא כדאי לך לתהות מה בדיוק קרה לתכולת האסלה אחרי שהורדת את המים. לא כדאי לך לתהות לאן הלכו מי האמבטיה שלך אחרי ששחררת את הפקק, אהממ, כל אלה עשויים למצוא עצמם במים שאתה מתכנן לשחות". והם לא אוהבים אותך, המקומיים, היא מטיחה בתייר, הם מקנאים בך, הם מקנאים ביכולת שלך לעזוב את חיי השגרה אי שם במרחקים, ולהפוך את חיהם הקטנים, המנוצלים, לפסק זמן מרגיע ומקור הנאה בשבילך. כך היא מספרת את סיפורה האישי וסיפור המקום שהוא חלק ממנה, מנסה בכוח, בכוחה הספרותי, לפקוח את עיני התייר, להטרידו, להראות לו מה שהיה מעדיף לא לראות. כי בעיניה האישי הוא פוליטי, והפוליטי הוא אישי. הביקורת האמריקנית, שעד אז טיפחה את קינקייד, לא אהבה את הספר, בעיקר לא את הטון הכעסני והלא מתפשר שבו, ובאנטיגוואה הכריזו עליה אישיות בלתי רצויה, ונאסר עליה להיכנס לארץ (איסור שבוטל כעבור שנים אחדות). ואכן לא פעם, תוך כדי הקריאה, מתגנבת ההרגשה

שהכעס והציניות מקלקלים את השורה. אבל אז מלהטטת הכותבת ביכולותיה לאזן בין בוטות לעדינות, בין זיכרון אישי מממיר לב, התפעלות ילדית מן הטבע, לכעס מתסכל. ולקורא (הלבן בדרך כלל), אין ברירה אלא להתבונן במראה המלוטשת הזאת שבה קינקייד משקפת לו את פניו.

כאמור, מקום קטן הוא במידה רבה סיפור אוטוביוגרפי על ילדותה וערש חינוכה של הסופרת, בעיקר יחסיה עם אמה, נושא שהוא מוטיב מפתח ברוב ספריה. עד אשר מלאו לקינקייד תשע, היא היתה בת יחידה, שאמה

בעולם, ששפת הכובש היא שפת אמם. אין ספק, זהו ספר מטלטל. אבל קינקייד מלחימה באיזו אלגנטיות נדירה, בעט מושחז, קולות של ריב ומרון, סירוב עיקש לסלוח, עם המיה של יופי ועדנה וגעגוע. דבריה הקשים (הקורא, כאמור, לבן בדרך כלל), העיקשים והבוטים, מרתקים, מאתגרים, מרגיזים לעתים, ומהפנטים. ואכן צודק עמרי הרצוג, שכתב את אחרית הדבר, כי אחרי הקריאה בספר הזה צריך לנשום עמוק כדי להתייזב.

הדסה וולמן

לימדה אותה קרוא וכתוב בגיל מוקדם, ונטעה בה ביטחון עצמי. בעידודה היא ביקרה שוב ושוב בספרייה (שהבריטים הקימו, ומאז שעזבו נותר מבנה חרב ועליו הכתובת: "הבניין נפגע ברעידת אדמה ב 1974, השיפוץ יחל בקרוב"). בערגה ובעגעועים היא כותבת על האולם היפה עמוס המדפים, השקט שהיה קול לעצמו, ריח הים שנשב בעד החלונות. והיא מתוודה על משקעים שספרים שאהבה הותירה אצלה. אבל הכעס לא מרפה והיא מתפרצת: לקחתם לנו את השפה, את התרבות וההיסטוריה: "השפה היחידה שאני יכולה לדבר בה על הפשע, היא שפתו של הפושע". זו הטרגדיה שלה, ושל רבים אחרים